

Každodennost v socialismu a oral history

(letní semestr 2018)

PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Kontakt: 117009@mail.muni.cz

Mgr. Jana Nosková, Ph.D.

Kontakt: 9048@mail.muni.cz

Konzultační hodiny: dle předchozí domluvy e-mailem

SYLABUS – tematické okruhy

1. Úvodní seminář – seznámení se strukturou a cílem kurzu. Požadavky ke kurzu. Představení hlavní literatury k tématu, oral history v ČR a zahraničí.
2. Orální historie a biografický výzkum – historie, hlavní teoretické zdroje, metodologie, význam.
3. Techniky sběru dat v orální historii a biografickém výzkumu – narativně-biografické interview, tematicky orientované narativní interview, polostrukturované interview. Příprava nahrávání, průběh, přepis rozhovoru. Zpracování rozhovoru, protokol, karta narátora.
4. Možnosti analyzování interview – analýza a interpretace modelových narativních rozhovorů.
5. Terénní výzkum, pohyb v terénu, etické aspekty výzkumu, výzkumný deník.
6. Paměť a vzpomínání – paměť jako sociální konstrukt, koncept kolektivní paměti, komunikativní a kulturní paměť, místa paměti, politika paměti, kolektivní trauma, vyrovnávání se s minulostí – vzpomínání vs. zapomínání (sociální amnézie).
7. Identita a paměť – pojem identity ve společenskovedním diskurzu, identita a stigma, vztah identit a paměti.
8. Každodennost v socialismu – vymezení fenoménu každodennosti, možnosti výzkumu každodennosti v období socialismu (představení projektů, čtení textů, 9. 4., 23. 4., 14. 5.).
9. Exkurze – Místa paměti města Brna, zvaná přednáška odborníka (30. 4.).
10. Vlastní pořizování narativních rozhovorů tematicky zaměřených na období tzv. normalizace. Diskuse nad metodologickými otázkami vlastního výzkumu a nad jeho průběhem. (Práce v terénu proběhne 19. 3. a 16. 4. – uvolnění z výuky)

Podmínky absolvování:

Absolvování kurzu předpokládá aktivní účast na seminářích ve formě četby odborných textů, diskuze na daná témata, zpracování výzkumného úkolu – pořízení narativního rozhovoru (dvě části – biografická a polostrukturovaná, doba trvání minimálně hodina a půl), vytvoření karty narátora a protokolu, souhlas narátora/narátorky (odevzdání do 30. 5. 2018!). Tolerovány jsou dvě absence, další pouze s řádnou omlovou.

Povinná literatura:

- HÁJEK, M. Čtenář a stroj. Praha 2014.
MAYER, F. Češi a jejich komunismus. Praha 2009.
NOSKOVÁ, J. Biografická metoda a metoda orální historie. Na příkladu výzkumu každodenního života v socialismu. Brno 2014.
VANĚK, M. Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie. Praha 2015.
VANĚK, M. (ed.): Příběhy (ne)obyčejných profesí. Praha 2014.
WELZER, H., MOLLER, S., TSCHUGGNALL, K. Můj děda nebyl nácek: nacismus a holocaust v rodinné paměti. Praha 2010.

Doporučená literatura:

- ALEXANDER, J. C. aj. (eds.) Cultural Trauma and Collective Identity. Berkeley 2004.
ASSMANN, J. Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku. Praha 2001.
BARŠA, P. Paměť a genocida: úvahy o politice holocaustu. Praha 2011.
BERGER, I. P.; LUCKMANN, T. Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění. Brno 1999.
DUNAWAY, D. K.; BAUM, W. K. (edd.): Oral History: An Interdisciplinary Anthology. Lanham (USA) 1996.
FISCHER-ROSENTHAL, W., ROSENTHAL, G. Analýza narativně-biografických rozhovorů. Biograf [online], 2001, [cit. 2010 – 05 – 01]. Dostupné z WWW: <http://www.biograf.org/clanek.php?id=261>.
FOUCAULT, M. Archeologie vědění. Praha 2002.
FUCHS-HEINRITZ, W. Biographische Forschung: eine Einführung in Praxis und Methoden. Wiesbaden 2005.
GEERTZ, C. Interpretace kultur: vybrané eseje. Praha 2000.
GIESEN, B. V různém čase, v různém rytmu a s rozdílnou pamětí. Sociální studia, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, č. 1–2, 2007, s. 67–78.
GIESEN, B.; SCHNEIDER, CH. (eds.) Tätertrauma: nationale Erinnerungen im öffentlichen Diskurs. Konstanz 2004.
GRELE, R., J. Envelopes of Sound: The Art of Oral History. Chicago 1975.
HAHNOVÁ, E.; HAHN, H. H. Sudetoněmecká vzpomínání a zapominání. Praha 2002.
HAMAR, E. Vyprávěná židovství. Praha 2008.
HALBWACHS, M. Kolektivní paměť. Praha 2010.
HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha 2005.
CHARLTON, T. L.; MYERS, L. E.; SHARPLESS, R. (edd.). Thinking about Oral History: Theories and Applications. Lanham (USA) 2008.
KAUFMANN, J.-C. Chápající rozhovor. Praha 2010.
KONOPÁSEK, Z. Otevřená minulost: autobiografická sociologie státního socialismu. Praha 1999.
KVALE, S. Interviews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing. Thousand

- Oaks 1996.
- LE GOFF, J. Paměť a dějiny. Praha 2007.
- LOZOVIUK, P. Možnosti a limity etnologického studia reálného socialismu. *AtropoWebzin* 03, 2005.
- LUCIUS-HOENE, G.; DEPPERMAN, A. Rekonstruktion narrativer Identität: ein Arbeitsbuch zur Analyse narrativer Interviews. Wiesbaden 2004.
- MARADA, R. Paměť, trauma, generace. *Sociální studia*, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, č. 1 – 2, 2007, s. 79 – 95.
- NIETHAMMER, L. (Hg.): *Lebenserfahrung und kollektives Gedächtnis. Die Praxis der „Oral History“*. Frankfurt a. Main 1985.
- NOHEJL, M. Lebenswelt a každodennost v sociologii Alfreda Schütze: pojednání o východiscích fenomenologické sociologie. Praha 2001.
- NORA, P. Mezi pamětí a historií. In: *Cahiers du Cefres No. 13. Antologie francouzských společenských věd: politika paměti*. Praha 1998, s. 7 – 31.
- NOSKOVÁ, J. Reemigrace a usídlování volyňských Čechů v interpretacích aktérů a odborné literatury. Brno 2007.
- OTÁHAL, M.; VANĚK, M. Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu. *Životopisná vyprávění*. Praha 1999.
- PLATO, A. von. Zeitzeugen und die historische Zunft. Erinnerung, kommunikative Tradierung und kollektives Gedächtnis in der qualitativen Geschichtswissenschaft – ein Problemaufriss. *Bios*, č. 13, 2000, s. 5–29.
- PERKS, R. ; THOMPSON, A. (ed.): *The Oral History Reader*. London and New York 1998.
- RADSTONE, S. (ed.). *Memory and Methodology*. Oxford 2000.
- RITCHIE, A. D. *Doing Oral History*. New York 1995.
- ROBERTSON, B., M. *Oral History Handbook*. Adelaide (Australia) 2006.
- SALNER, P. *Přežili holokaust*. Bratislava 1997.
- SCHÜTZE, F.: *Biographieforschung und narratives Interview*. *Neue Praxis* 13, 1983, č. 3, s. 283–293.
- STRAUSS, A. - CORBIN, C. *Základy kvalitativního výzkumu. Postup, techniky, metody zakotvené teorie*. Boskovice 1999.
- TODOROV, T. Paměť před historií. In: *Cahiers du Cefres No. 13. Antologie francouzských společenských věd: politika paměti*. Praha 1998, s. 33 – 46.
- TODOROV, T. Zneužívání paměti. *Cahiers du Cefres No. 13. Antologie francouzských společenských věd: politika paměti*. Praha 1998, s. 91 – 117.
- THOMPSON, P. *The Voice of the Past: Oral History*. New York 1978.
- VANĚK, M. (ed.): *Obyčejní lidé...?! Pohled do života tzv. mlčící většiny*, Praha 2009.
- VANĚK, M. *Mocní? a Bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace*. *Interpretační studie životopisných interview*, Praha 2006.
- WAGNEROVÁ, A. *Neodsunuté vzpomínky*. Praha 2001.
- WAGNEROVÁ, A. *Odsunuté vzpomínky*. Praha 1993.
- YOW, V. R. *Recording Oral History: A Guide for the Humanities and Social Sciences*. Walnut Creek 2005.